

Overkoepelend eindverslag pilootproject rond samenwerking CLB's – CBJ's

Inleiding

Tijdens het schooljaar 2008-2009 liep er in 3 bestuurlijke arrondissementen (Brugge, Sint-Niklaas en Mechelen) een pilootproject rond de samenwerking tussen CLB's en CBJ's bij problematische schoolloopbaandossiers (verontrustende situaties waarbij het leerrecht van jongeren al dan niet in gevaar komt). De bedoeling van dit project was om de aanmeldingen door het CLB van dergelijke dossiers beter in kaart te brengen (wie wordt doorverwezen, geeft men voldoende informatie, is dit een terechte doorverwijzing, welke verwachtingen heeft men van het CBJ?) en anderzijds ook feedback te geven naar de CLB's over deze aanmelding (heeft het CBJ deze opgenomen, zo neen, waarom niet?) Uiteindelijk zou dit moeten leiden tot betere aanmeldingen door het CLB bij het CBJ en minder misverstanden over wanneer men nu kan aanmelden bij het CBJ en wat het CBJ dan met deze aanmeldingen doet.

Het pilootproject kwam er op vraag van het ministerie van Onderwijs & Vorming (departement Onderwijs & Vorming) en werd opgezet in nauwe samenwerking met het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (Agentschap Jongerenwelzijn).

Tijdens het schooljaar werd er in de 3 pilootregio's een opstartvergadering, een tussentijdse evaluatie en een eindevaluatie gehouden. Een groot deel van de informatie uit dit eindrapport haalden we uit deze overlegmomenten. Daarnaast bekeken de administraties ook de geanonimiseerde aanmeldings- en feedbackformulieren en haalden hieruit ook heel wat nuttige informatie.

De ervaringen vanuit de regio's en vanuit de betrokken administraties werden gebundeld in dit eindrapport. Wij hopen hiermee een beter zicht te geven op de samenwerking tussen CLB's en CBJ's op het terrein.

Het resultaat van dit pilootproject is tevens dat we alle CLB's in Vlaanderen gaan sensibiliseren om op een goede manier aan te melden bij het CBJ (we kunnen hiervoor putten uit de ervaringen in de 3 pilootregio's) en hiervoor liefst gebruik te maken van een aanmeldingsformulier. Indien men dit aanmeldingsformulier gebruikt, zal het CBJ ook feedback geven door middel van een feedbackformulier.

Daarnaast gaan we op niveau van de administraties een aantal bedenkingen/knelpunten, die uit het pilootproject naar voren kwamen, verder uitklaren.

Wij houden eraan op de deelnemende CLB's en CBJ's nogmaals van harte te bedanken voor hun medewerking aan dit pilootproject, zonder hen was dit alles niet mogelijk geweest!

We wensen u alvast veel leesplezier.

Met vriendelijke groet,

Departement Onderwijs & Vorming, Afdeling Ondersteuningsbeleid
Agentschap Jongerenwelzijn, Afdeling Preventie- en Verwijzersbeleid

1. Analyse van de registratieformulieren

Overzicht van het aantal aanmeldingen:

- In totaal gebeurden er in de 3 regio's **49 aanmeldingen**:
 - o Brugge: 22
 - o Sint-Niklaas: 12
 - o Mechelen: 15

Bedenkingen:

- *De regio Brugge springt er tussenuit, omdat het aantal aanmeldingen hier beduidend hoger ligt dan in de andere regio's.*
- *Alle regio's geven aan dat dit een goede weerspiegeling is van het aantal aanmeldingen, er is dus geen stijging of daling van het aantal aanmeldingen door het experiment, hoewel dit aanvankelijk wel gevreesd werd door de CBJ's.*
- *In een aantal regio's zouden er nog meer aanmeldingen zijn gebeurd, maar deze werden niet doorgestuurd naar de administratie en werden dus ook niet opgenomen in de cijfergegevens.*

- Aantal dossiers opgenomen door CBJ: **30**
 - o Brugge: 15
 - o Sint-Niklaas: 7 (waarvan 1 werd doorgestuurd naar de bemiddelingscommissie.)
 - o Mechelen: 8

Bedenkingen:

- *In totaal werden 30 van de 49 aangemelde dossiers opgenomen door de CBJ's. Het aantal opgenomen dossiers ligt duidelijk hoger in Brugge in vergelijking met Sint-Niklaas en Mechelen.*
- *Dit lijkt erop te wijzen dat de dossiers die doorverwezen werden naar het CBJ wel degelijk dossiers zijn die bij het CBJ terecht moeten komen. In alle regio's bevestigde het CBJ deze conclusie. De CLB's melden niet te snel aan en melden pertinente dossiers aan. Volgens de CLB's is hun voorzichtigheid bij het aanmelden nog toegenomen door het experiment: een aanmelding werd besproken in team en werd beter afgewogen.*

- Aantal dossiers niet opgenomen door CBJ: **19**
 - o Brugge: 7
 - o Sint-Niklaas: 5
 - o Mechelen: 7
- Redenen voor niet-opname:
 - o Brugge:
 - eerst nog andere hulpverlening uit proberen: 4
 - geen reden: 2
 - twee aanmeldingen voor eenzelfde gezin, slechts voor 1 van de 2 kinderen een dossier opgestart: 1
 - o Sint-Niklaas:
 - Ouders namen geen contact op met CBJ: 5
 - o Mechelen:
 - cliënt nam geen contact op met CBJ: 5
 - cliënt is verhuisd (doorverwezen naar ander CBJ): 1

- cliënt wenste niet in te gaan op het aanbod van het CBJ: 1

Bedenkingen:

- *Indien een dossier niet wordt opgenomen door het CBJ, dan is hier meestal een reden voor:*
 - *Eerst uitproberen van andere hulpverlening (die nog niet werd uitgeprobeerd door het CLB)*
 - *Verhuizen*
 - *Cliënt nam geen contact op met het CBJ*
- *CBJ's verschillen in de mate waarin ze zelf activerend naar de cliënt toe gaan werken:*
 - *In sommige CBJ's moet de cliënt zich zelf komen aanmelden als voorwaarde om een dossier op te starten. Als de cliënt niet komt, dan onderneemt het CBJ geen verdere actie, ongeacht de inhoud van het dossier, tenzij er indicaties zijn dat hoogdringendheid kan worden ingeroepen (maatschappelijke noodzaak.)*
 - *In andere CBJ's gaat men meer aanklappend te werk: indien een dossier terecht werd aangemeld door het CLB, maar de cliënt neemt zelf geen contact op, dan gaat het CBJ, in samenspraak met het CLB, aanklappend werken naar de cliënt toe. Dit vanuit de idee van 'maatschappelijke noodzaak' en signaaldetectie. Wanneer de cliënt niet geactiveerd geraakt en het gaat om een ernstige POS, dan wordt het dossier doorgestuurd naar de BC.*
- *Soort aanmeldingen:*
 - *Brugge:*
 - *spijbelen (in combinatie met POS en soms ook in combinatie met andere problemen op school): 8*
 - *gedragsproblemen op school (in combinatie met POS): 5*
 - *louter POS, geen schoolse problemen: 9*
 - *Sint-Niklaas:*
 - *spijbelen (in combinatie met POS en soms ook in combinatie met andere problemen op school): 6*
 - *louter POS, geen schoolse problemen : 6*
 - *Mechelen:*
 - *spijbelen (in combinatie met POS en soms ook in combinatie met andere problemen op school): 4*
 - *gedragsproblemen op school (in combinatie met POS): 6*
 - *louter POS, geen schoolse problemen: 5*

Bedenkingen:

- *In alle regio's zijn er in de meeste dossiers schoolse problemen, hetzij spijbelen, hetzij ander probleemgedrag. Dit is ook logisch, aangezien het CLB in principe pas ingeschakeld wordt door de school wanneer zich problemen stellen met de leerling op school (onderwijsgerelateerde problemen). Zo komt het CLB dan op het spoor van een eventuele problematische thuissituatie. Toch zien we anderzijds dat het CLB ook heel wat loutere POS aanmeldt, zonder dat zich schoolse problemen stellen. Dit bevestigt de rol van de school en het CLB in het kader van signaaldetectie en de rol van het CLB als doorverwijzer.*
- *Het aantal aanmeldingen waarbij spijbelen een signaal is van een POS (18) is eerder beperkt t.o.v. het totaal aantal dossiers van hardnekkige spijbelaars in de betrokken bestuurlijke arrondissementen. Alle scholen maken melding aan het Agentschap voor Onderwijsdiensten van die leerlingen die 30 halve dagen of meer spijbelden. Voor de*

betrokken bestuurlijke arrondissementen ging het om volgende aantallen in het schooljaar 2008-2009:

- Brugge: 243 leerlingen
- Mechelen: 286 leerlingen
- Sint-Niklaas: 339 leerlingen

CBJ Brugge: 8 spijbeldossiers waarvan er 5 werden opgenomen. Reden voor niet opname bij de overige 3:

- 2 keer niet gekend
- 1 keer omdat nog niet alle voorgaande stappen werden gezet.

CBJ Mechelen: 4 spijbeldossiers waarvan er 2 werden opgenomen. Reden voor niet-opname is dat de cliënt geen contact opnam met het CBJ.

CBJ Sint-Niklaas: 6 spijbeldossiers waarvan er 3 werden opgenomen. Reden voor niet-opname is dat de cliënt geen contact opnam met het CBJ.

2. Bespreking van de ervaringen in de verschillende regio's

2.1. Het werken met het aanmeldingsformulier

De meningen over het al dan niet bieden van een meerwaarde zijn verdeeld:

- In alle regio's benadrukt men sterk het belang van mondelinge communicatie tussen aanmelder en CBJ. Schriftelijke communicatie kan dit nooit vervangen! Daarom werd ook overal afgesproken om de twee vormen van aanmelden naast elkaar te laten bestaan: men laat telefonisch weten dat men gaat aanmelden en kan op dat moment het dossier al wat bespreken, maar daarnaast bezorgt men ook het aanmeldingsformulier.
- Voordelen van het gebruik van het aanmeldingsformulier:
 - Men beschikt als CBJ over meer informatie (wat is het probleem, welke stappen heeft men al gezet binnen de hulpverlening, een aantal identificatiegegevens,...). Men heeft deze op papier en men weet hiermee ook of de cliënt al dan niet akkoord was met de doorverwijzing. In principe weet men hiermee ook dat de cliënt op de hoogte is van het feit dat deze informatie door wordt gegeven naar het CBJ. Sommige pleiten er daarom voor om het formulier te laten ondertekenen door de cliënt. Probleem hiermee is dan wel dat het formulier niet langer elektronisch kan bezorgd worden.
 - Het CLB meldt in principe aan voor 1 kind, maar geeft in het aanmeldingsformulier ook mee of er nog andere kinderen zijn in het gezin. Dat is nuttige info voor het CBJ.
 - Beide partijen vinden het goed om een schriftelijke neerslag te hebben van de aanmelding.
 - Het CBJ gebruikt het aanmeldingsformulier als leidraad bij het intakegesprek. Hierdoor vallen ze ook minder in herhaling. Zowel cliënten als CLB klaagden er wel eens over dat het CBJ van nul af aan opnieuw begint tijdens de intake. Het aanmeldingsformulier kan nu een stuk van de intake vervangen.
 - Het CLB zet voor zichzelf nog eens alle stappen op papier die reeds ondernomen zijn. Dit zorgt voor een interne kwaliteitscontrole, zeker wanneer men dit in team bespreekt: hebben we alles geprobeerd? Is dit dossier al klaar voor aanmelding bij CBJ?
- Nadelen van het gebruik van het aanmeldingsformulier:
 - Extra werklast voor het CLB. Een oplossing hiervoor zou kunnen zijn dat men dit formulier automatisch uit LARS kan genereren. De weerstand tegen deze bijkomende werklast werd tijdens het experiment duidelijk: niet alle CLB-

medewerkers gebruikten uit zichzelf het aanmeldingsformulier, het CBJ moest er vaak zelf naar vragen.

- Het CBJ krijgt dit formulier op papier of elektronisch. Ze kan de gegevens uit het formulier echter niet rechtstreeks in haar eigen informaticasysteem (DOMINO) integreren.

2.2. Het werken met het feedbackformulier

Ook de meningen over het werken met het feedbackformulier zijn verdeeld:

- Eén CBJ vraagt zich af wat het doel is van de vragen op het feedbackformulier rond de voorgestelde hulpverleningsstrategie van het CBJ. Het kan niet de bedoeling zijn dat het CLB hieraan iets kan veranderen of commentaar op kan geven. Het is wel de bedoeling dat het CLB weet welke strategie het CBJ zal volgen en zo ook weet welke rol zij daar eventueel in kan spelen.
- De CLB's vinden dat het feedbackformulier een meerwaarde biedt, op voorwaarde dat zij dit tijdig ontvangen. Op die manier weten zij:
 - wie hun contactpersoon bij het CBJ is voor dit dossier. Dit is niet altijd de persoon bij wie men het dossier heeft aangemeld, want dit wordt achteraf beslist op het instroomoverleg;
 - of de cliënt contact heeft opgenomen met het CBJ (indien dit niet het geval is, kunnen ze verder activerend/aanklampend werken);
 - of het CBJ het dossier heeft opgenomen (zo weet het CLB of zij dit dossier verder van op afstand kunnen volgen, dan wel hier terug een actieve rol in kan opnemen, uiteraard rekening houdend met de subsidiaire werking van het CLB);
 - indien het CBJ niet heeft opgenomen, dan geven ze de reden hiervoor aan. Voor het CLB is dit leerrijk: men leert hierdoor vanaf wanneer men welke dossiers best doorstuurt (eerst zelf alle mogelijke stappen ondernemen.) De vrees van enkele CBJ's dat dit experiment bedoeld was als controle en dat ze hierdoor moeilijker dossiers kunnen weigeren, is dus onterecht gebleken. Indien er gemotiveerd wordt waarom een dossier niet wordt opgenomen, dan kan het CLB zich hier meestal wel in vinden.
- Anderzijds geven de CLB's aan dat meerdere feedback-momenten nuttig zouden zijn:
 - zo snel mogelijk doorgeven of de cliënt contact heeft opgenomen of niet;
 - daarna of het CBJ het dossier zal opnemen of niet;
 - dan kunnen er verdere afspraken gemaakt worden met het CBJ over wie welke taken opneemt in het dossier.
- De CBJ's hebben tot nu toe niet de gewoonte om systematisch feedback te geven naar hun aanmelders. Praktisch is dit momenteel moeilijk haalbaar. Omdat men niet gewend is om het te doen, denkt men er ook niet altijd aan. Het zou handig zijn als dit mee opgenomen wordt in DOMINO (herinnering.) Bovendien heeft men met andere verwijzers andere afspraken gemaakt en dat is verwarrend. In principe is het echter aangewezen dat men steeds feedback geeft aan de aanmelder.
- Ook voor het feedbackformulier moet de cliënt op de hoogte gebracht worden van het feit dat deze informatie door wordt gegeven naar het CLB. We moeten er altijd zorg voor dragen dat elke cliënt een geïnformeerde cliënt is, indien mogelijk.

2.3. Voorwaarden wanneer men deze manier van werken algemeen zou invoeren:

Naar CLB toe:

- Aanmeldingsformulier zo beknopt mogelijk maken (zo weinig mogelijk werklast). Het onderscheid tussen een kwaliteitsvolle doorverwijzing en onnodige planlast

moeten we steeds voor ogen houden. Bovendien is dit aanmeldingsdossier toegespitst op het aanmelden van spijbelcasussen. Als we dit gaan veralgemenen naar alle aanmeldingen door CLB bij CBJ, dan moet dit nog aangepast worden. We gaan er uiteraard wel van uit dat de aanmeldingsformulieren volledig ingevuld worden.

- Zorgen dat men het aanmeldingsformulier uit LARS kan genereren (zo weinig mogelijk werklast). Eventueel elektronische uitwisseling van gegevens en rechtstreeks implementeerbaar in beide elektronische dossiers.
- Zorgen dat alle medewerkers voldoende op de hoogte zijn van deze nieuwe manier van aanmelden.
- Zorgen voor tijdige en volledige feedback. Dit ook met het oog op het verder activeren van de cliënt indien die geen contact heeft opgenomen met het CBJ. Het CLB kan maar terug actie ondernemen hieromtrent als ze via het CBJ weet dat de cliënt niet gekomen is. Dus eigenlijk zijn meerdere soorten van feedback noodzakelijk (zie hierboven). Dit geldt trouwens niet alleen voor verwijzing naar het CBJ. Duidelijke afspraken over de timing van de feedback zijn belangrijk.
- Duidelijkheid krijgen over welke rol het CBJ kan vervullen: enkel hulpverlening op vrijwillige basis (cliënt neemt zelf contact op met het CBJ) of kan er ook meer aanklampend gewerkt worden? Nu verschilt dit van regio tot regio. Voor het CLB is het belangrijk om dit te weten, zodat de cliënt juist kan ingelicht worden over de werking van het CBJ. Hier is uitklaring in nodig.
- Kan men enkel aanmelden bij het CBJ indien de cliënt hierin toestemt of is het voldoende dat de cliënt hiervan op de hoogte is? Ook hierover is duidelijkheid nodig, want de meningen (en ook de regelgevingen, sectorale regelgeving versus decreet rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp) lopen uiteen. Volgens de meeste CLB's is het, in het kader van maatschappelijke noodzaak, nodig om te kunnen aanmelden, zonder dat de cliënt hiermee instemt. Men moet het wel zeggen tegen de cliënt. Belangrijk is ook dat aan de cliënt gezegd wordt waarom men precies doorverwijst. De cliënt moet dit weten, wat nog niet per se betekent dat de cliënt akkoord gaat met de visie van het CLB. Indien het CLB zich ernstig zorgen maakt over een situatie en dit wil doorverwijzen, maar de cliënt wil dit niet, moet ze dan stoppen? Neen, volgens het CBJ moet ze dan de cliënt doorverwijzen naar het CBJ. Maar de cliënt moet dan wel contact opnemen met het CBJ, anders starten sommige CBJ's geen dossier op. Wat als cliënt dit niet doet? Dan moet het CLB verder werken met de cliënt, proberen te motiveren om toch naar het CBJ te gaan en eventueel ook aanmelden bij politie in het geval van 'een noodsituatie'. Maar wat is een 'noodsituatie'? En wat als het nooit komt tot een echte 'noodsituatie', maar het probleem blijft wel aanslepen, wat moet het CLB dan doen?
De voorlopige teksten m.b.t. het Adviesbureau Jeugdhulp geven alvast aan dat de cliënt wel op de hoogte moet zijn van een aanmelding maar niet akkoord moet zijn. Dit moet wel zo zijn voor de eigenlijke opstart van de hulpverlening.
Sommige CLB's geven overigens aan dat zij dit soort dossiers nu liever niet aanmelden bij het CBJ, aangezien zij nog verder moeten werken met de cliënt en het dit de verdere hulpverlening kan bemoeilijken.
- Afstemming zoeken tussen de samenwerkingsafspraken die er zijn gemaakt tussen scholen en lokale politie m.b.t. het aanmelden van spijbelaars en het aanmelden van POS-dossiers waarin spijbelen een signaal is door het CLB bij het CBJ. Soms worden zaken dubbel aangemeld: zowel bij CBJ als bij politie. Loopt dit goed? Men ziet hier op sommige plaatsen niet echt een probleem in, want het versterkt enkel de aanmelding. Op andere plaatsen vind men dit wel problematisch. Sowieso moet men ervoor oppassen dat op den duur niemand zich nog verantwoordelijk voelt.

Overkoepelend eindverslag samenwerking CBJ-CLB in 3 pilootregio's

- Wat we zeker moeten meegeven aan de CLB's is dat ze een begeleide doorverwijzing doen naar het CBJ. Het CLB is hierin sterk betrokken, het is niet gewoon het adres meegeven van het CBJ. Het CLB doet deze doorverwijzing, omdat zij vinden dat het hier om een POS gaat. De inschatting of het daadwerkelijk een POS is, ligt uiteraard bij het CBJ. Het CLB staat daarom met zoveel mogelijk elementen waarom het volgens hen een POS is.

Naar CBJ toe:

- Zorgen dat de gegevens uit het aanmeldingsformulier automatisch gegenereerd kunnen worden naar DOMINO.
- Een aantal gegevens staan nu niet op het aanmeldingsformulier en heeft het CBJ wel nodig voor DOMINO, bijvoorbeeld de namen, adressen en geboortedata van alle betrokken ouders (voor zover het CLB hierover beschikt). We kunnen kijken of we het formulier nog kunnen uitbreiden en meer laten overeenstemmen met DOMINO.
- Niet enkel de visie van het CLB op de hulpvraag en de hulpverlening, maar ook de visie van de cliënt hierop opnemen in het aanmeldingsformulier. Zorgen dat men duidelijk een onderscheid tussen deze zaken kan maken. Dat is nu niet voorzien.
- De cliënt moet weten wat er op het aanmeldingsformulier staat, idealiter vult men het samen met de cliënt in. Men moet wel beseffen dat de situatie van de cliënt evolueert: tegen dat de cliënt naar het CBJ stapt, kunnen bepaalde zaken uit het aanmeldingsformulier reeds gewijzigd zijn.
- CLB probeert zoveel als mogelijk de ouders te betrekken bij de aanmelding. Ook bij leerlingen die ouder zijn dan 12 jaar. Als de ouders echter niet willen meewerken of als de leerling van ouder dan 12 echt niet wil dat de ouders betrokken worden, dan kan hier uiteraard een uitzondering op worden gemaakt. Toch pleit het CBJ ervoor om ook dan de ouders zoveel mogelijk proberen te betrekken. Veel leerlingen vragen om alleen naar het CBJ te mogen gaan, om een 'voorsprong' te hebben op de ouders. Er is een verschil tussen CLB's en tussen individuele CLB-medewerkers in hoe aanklampend ze al dan niet zijn. Dit hangt ook samen met verschillen in werklast en in middelen.
- De schriftelijke communicatie mag de mondelinge niet vervangen. Het invoeren van schriftelijke communicatie mag niet leiden tot een verslechteren van het contact!
- Het CBJ vindt het positief wanneer het CLB mee komt naar de intake, zeker bij moeilijkere dossiers. Vanuit het CLB wil men hiervan geen gewoonte maken, maar indien de CLB-medewerker dit noodzakelijk vindt, kan dit uiteraard. Het mag echter geen voorwaarde worden voor aanmelding. Idealiter bestaat een case-onderzoek voor het CBJ uit een gesprek met de jongere, een gesprek met de ouders en een gesprek met school/CLB. Dit is echter een aanbeveling, geen regel.
- Pleidooi voor tijdig aanmelden en realistische verwachtingen naar het CBJ toe: geen snelle oplossing verwachten of direct een oplossing voor alle problemen.
- Vanuit sommige CBJ's werkt men nu enkel op basis van vrijwilligheid (cliënt moet zelf contact opnemen na een aanmelding, indien dit er niet komt, sluit men het dossier.) Als men dit verandert voor het CLB als aanmelder (exploreren van de hulpvraag en mee motiveren van de cliënt), dan moet men dit voor alle aanmelders veranderen. Bij noodsituatie kan men uiteraard wel aanmelden zonder dat de cliënt toestemming geeft.
- Uitklaren of een cliënt nu al dan niet toestemming moet geven voor het openen van een dossier bij het CBJ (binnen IJH zegt men dat er duidelijke toestemming moet zijn, stilzwijgende is niet voldoende.)

Overkoepelend eindverslag samenwerking CBJ-CLB in 3 pilootregio's

- Indien er feedback gegeven wordt, dan is het handig dat dit naar alle aanmelders op een eenvormige manier gebeurt.
- Zorgen voor een herinnering in DOMINO dat men het feedbackformulier moet sturen.

2.4. Enkele andere aandachtspunten/bedenkingen die naar voren kwamen uit het experiment, zowel vanuit de deelnemende regio's als vanuit de betrokken administraties

Afstemming zoeken met IJH (verwijsbrieven – D-document – toegangspoort – aanmeldingen bij netwerk crisisjeugdhulp).

Beide sectoren geven aan dat de samenwerking volgens hen wel geleid heeft tot betere kwaliteit van hun dienstverlening naar hun cliënten toe: zij zijn hierdoor beter op de hoogte van de samenwerking tussen CLB en CBJ. Hoe verloopt deze en welke gegevens worden uitgewisseld?

Er zijn grote verschillen in ondernomen acties door scholen – CLB, alvorens men naar het CBJ stapt. Dit weerspiegelt de verschillen in aanpak tussen scholen. We kunnen ons echter afvragen of 1 gesprek met de ouders en de leerling en het meegeven van een lijst van adressen met hulpverleners kan volstaan als 'club heeft zijn rol uitgespeeld'? We mogen toch wel wat meer aanklappend werk verwachten van een CLB. Hetzelfde geldt voor de school: vaak heeft men enkel pedagogische maatregelen genomen, bijvoorbeeld een volgkaart, plaatsen in de zorgklas, strafstudie. Er zou daarnaast ook best gekeken worden naar de achtergrondproblematiek van de leerling.

Wanneer een leerling van school en van CLB verandert, terwijl er een dossier lopende is bij het CBJ, dan gaf alvast 1 CBJ aan dat ze contact opnemen met het nieuwe CLB. Eventueel kan het CBJ hiervoor bij het oude CLB terecht (om te weten waar de leerling naartoe is, dit kan o.a. via LARS opgezocht worden.)

De aanmeldingen die in kaart werden gebracht in dit experiment, geven geen totaalbeeld van de samenwerking CLB-CBJ in deze drie regio's, want er zijn ook heel wat verwijzingen via andere partners, waarbij het CLB betrokken is. In die gevallen wordt het CLB vaak gecontacteerd door het CBJ. Deze samenwerking loopt meestal zeer goed en is dus zeker het vermelden waard.

Het vervolgverhaal voor spijbelen bepaalt voor een stuk de keuzemogelijkheden van het CBJ. Bijvoorbeeld: besteedt het parket al dan niet aandacht aan spijbelen? Wat zijn de mogelijkheden voor de jeugdrechter? Het CBJ is niet de oplossing voor alle spijbeldossiers waarmee onderwijs geconfronteerd wordt. Ook andere partners hebben hierin een rol te vervullen.

3. Conclusies

De meerderheid van de CLB's en de CBJ's betrokken bij dit experiment erkent de meerwaarde van een schriftelijke neerslag van de aanmelding door het CLB bij het CBJ. Tot nu toe werd er enkel mondeling aangemeld. Zeker qua duidelijkheid naar de cliënt toe over de doorverwijzing is dit een verbetering. Er is ook een verschil tussen 'weten' en een schriftelijke neerslag hebben. Dit lijkt toch aangewezen in geval van afwezigheid consultant of als dossier wordt overgedragen, ... Bovendien blijken de CLB-aanmeldingen hierdoor beter te zijn en kan het CBJ ook effectief iets doen met de bezorgde informatie. Het

vergemakkelijkt dus de intake. De schriftelijke aanmelding mag de mondelinge wel niet vervangen! Het is een en/en-verhaal.

Er moet echter wel gezocht worden naar een methode van schriftelijk aanmelden die voor beide sectoren zorgt voor zo weinig mogelijke bijkomende werklust en die, indien mogelijk, aansluit bij de elektronische registratiesystemen die ze nu al gebruiken. Bovendien moet het formulier zelf ook herbekeken en verder geoptimaliseerd worden.

Er zijn een aantal raakpunten met de lopende ontwikkelingen binnen de IJH. Mogelijk kunnen op termijn bepaalde werkinstrumenten van de IJH worden ingezet om de communicatie tussen CLB en CBJ nog te verbeteren. Toch stellen we voor om dit project voorlopig nog los van de IJH te beschouwen. De finaliteit van het project ligt vooral in het verkennen en het verbeteren van de samenwerking tussen CLB en CBJ. Er zijn andere fora waarop de instrumenten en methodieken van IJH aan bod kunnen komen. Daarmee willen we een kruisbestuiving tussen dit project en IJH niet uitsluiten maar we willen het project ook niet nodeloos verzwaren door de link naar IJH door te trekken.

Bovendien deden we een vergelijkende toetsing van de door ons ontwikkelde instrumenten met de instrumenten van IJH. Na vergelijking tussen het aanmeldingsdocument en de verwijsbrief blijkt dat de verwijsbrief te algemeen is en niet echt een meerwaarde biedt. Het D-document heeft dan weer een heel andere finaliteit: een IS team in staat stellen in te schatten naar waar het dossier moet worden verwezen terwijl we in dit project over een één op één samenwerking tussen CBJ en CLB spreken. De positieve evaluatie van het aanmeldingsdocument geeft in ieder geval aan dat goede bilaterale afspraken tussen sectoren ook een goede werkvorm kan zijn.

Spijbelen blijkt wel degelijk in een aantal gevallen signaal te zijn van een onderliggende POS. Het gaat hier niet om een meerderheid van de spijbelgevallen, slechts een zeer beperkt aantal van de hardnekkige spijbelaars in de betrokken bestuurlijke arrondissementen werd aangemeld bij de CBJ's. Maar van degene die werden aangemeld, werd een deel blijkbaar wel pertinent aangemeld: 10 van de 18 dossiers werden effectief opgenomen door het CBJ.

Er is uitklaring nodig rond de rol die het CBJ nu precies kan vervullen, want dit is voor de verwijzer CLB niet altijd duidelijk:

- in hoeverre bieden zij enkel vrijwillige, dan wel ook aanklappende hulpverlening aan? Kan men met een situatie van maatschappelijke noodzaak, waarbij de cliënt zelf geen hulpvraag heeft, wel of niet bij het CBJ terecht? En wat is dan de definitie van zo een situatie? En indien dit niet zo is, wat is dan het alternatief voor het CLB?
- Moet de cliënt toestemming geven/akkoord zijn met de aanmelding bij het CBJ of is het voldoende dat de cliënt op de hoogte is van het feit dat men gaan aanmelden?

Er is een duidelijke nood aan heldere en werkbare richtlijnen daaromtrent. Aangezien de vragen over aanklappendheid en maatschappelijke noodzaak de regiogrenzen overschrijden zal dit verder worden opgenomen op het niveau van de centrale administratie.

Met de ervaringen die we hebben opgedaan binnen dit experiment kunnen we naar de CLB's toe verduidelijken welke dossiers ze wanneer kunnen aanmelden bij het CBJ:

- Het CLB toont voldoende aan waarom het dossier volgens hen problematisch is. Het is het CBJ dat bepaalt of het een POS is of niet. Het CLB brengt voldoende elementen aan om dit te staven.
- Het CLB toont eveneens aan dat zij reeds alle mogelijke stappen heeft ondernomen binnen de hulpverlening, vooraleer aan te melden bij het CBJ. Hierbij heeft ze ook

oog voor de stappen die de school reeds ondernomen heeft. Door de aanmelding op papier te zetten en deze eventueel te bespreken in het team, overweegt het CLB dit beter: hebben we effectief alles gedaan wat we konden?

- Wanneer er gewerkt wordt met schriftelijke aanmelding, dan mag deze de mondelinge aanmelding niet vervangen.
- Het CLB blijft de cliënt verder opvolgen, ook na aanmelding bij het CBJ. Deze opvolging kan anders zijn wanneer het dossier niet opgenomen werd door het CBJ (aanklampend werken.) Wanneer het dossier wel wordt opgenomen door het CBJ, dan wordt er in samenspraak bekeken wie welke rol opneemt. Hierbij moet wel voor ogen worden gehouden dat het CLB geen langdurige begeleiding doet (cfr. nieuwe BVR op de operationele doelstellingen van de CLB's). Het is eigenlijk wenselijk dat het CBJ samen met het CLB zoekt naar een andere oplossing voor de situatie en dat het CBJ het CLB ondersteunt in de eventuele begeleidingsinspanningen die het onderneemt.
- Het CLB probeert zoveel als mogelijk de ouders te betrekken in de doorverwijzing naar het CBJ.

Een uitklaring naar scholen toe wanneer men spijbelaars aanmeldt bij de politie en naar CLB's toe wanneer men aanmeldt bij het CBJ lijkt aangewezen. Dit kan ook opgenomen worden met de parketcriminologen, die lokale spijbelplannen opstellen voor hun arrondissementen.

Er blijken op het terrein grote verschillen te zijn inzake leerlingenbegeleiding qua aanpak en verdeling van de taken. Sommige scholen en CLB's gaan erg ver in hun begeleiding, terwijl andere zich voornamelijk focussen op het didactisch-pedagogische aspect en niet op de achterliggende problematiek. Indien de leerlingenbegeleiding in de toekomst verder uitgeklaard en gespecificeerd wordt, dan is dit een interessant aandachtspunt om mee te nemen.